

LIBOCHOVANY, okr. Litoměřice, Ústecký kraj

Pravěké hradiště Hrádek (Tříkřížový vrch)

Datece opevnění nejistá (1500 př. Kr. až přelom letopočtu, raný středověk)

Význam: Hradiště s mohutnými valy, situované v dominantní poloze nad významnou komunikací – řekou Labe – v místech tzv. České brány.

Historie: Nad pravým břehem Labe, zhruba 2 km od Velkých Žernosek, se vypíná skalnatý ostroh Kalvárie (Tříkřížový vrch). Úsek řeky pod ním se nazývá Česká brána (latinsky *Porta Bohemica*) a Labe je zde uzavřeno ve skalnaté soutěsce s výškou stěn 60–100 m. Řeka v těchto místech opouští Středočeskou tabuli a vtéká do Českého středohoří, opačným směrem vstupovala zemská stezka ze Saska do úrodného jádra české kotliny. *Hradiště na Tříkřížovém vrchu (*akropole) a Hrádku (vlastní hradiště) mělo díky své strategické poloze nad touto stezkou přímou kontrolu.

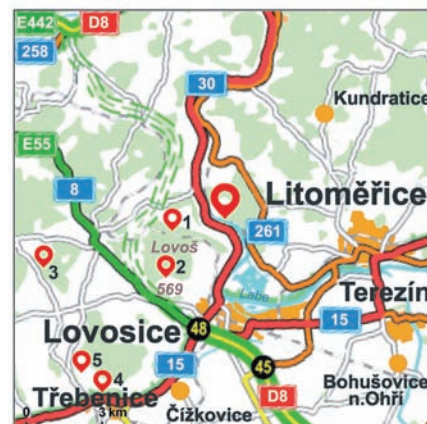
Historie hradiště není dodnes dořešena, zejména vzhledem k nejasnému

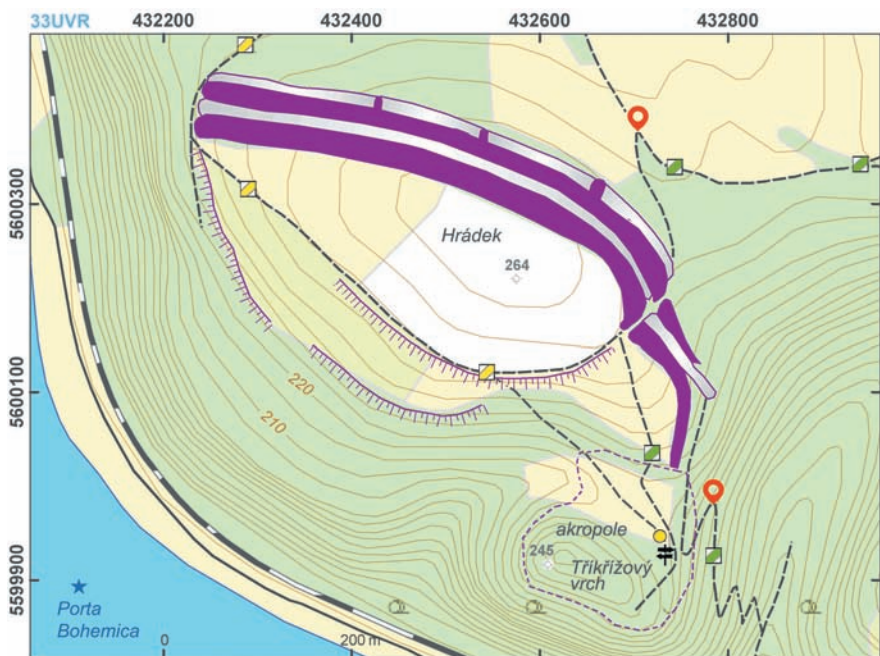
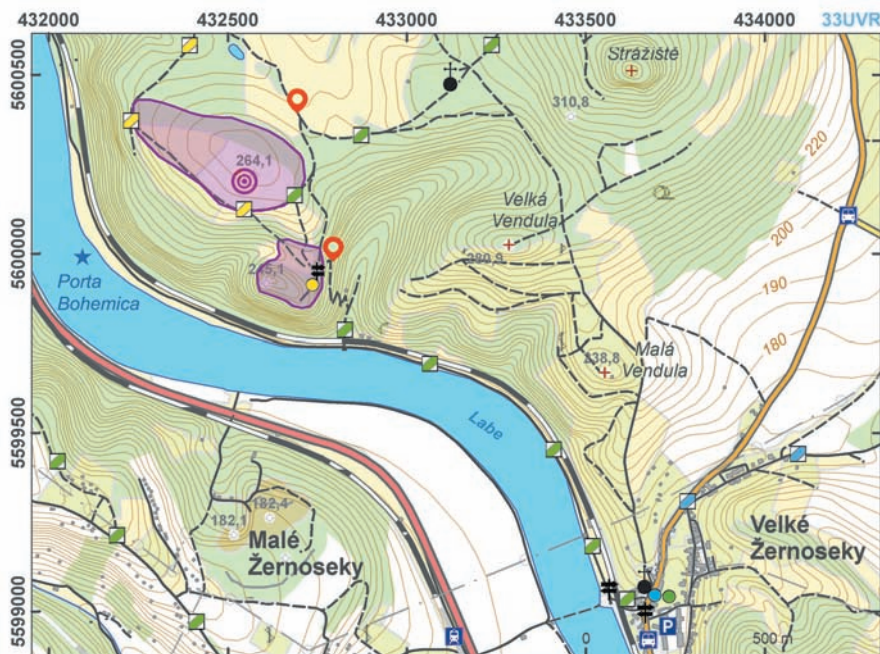
*datování opevnění. S jistotou víme, že hradiště bylo osídleno jak v pravěku (mladší doba bronzová, doba halštatská), tak v raném středověku (9.–12. století). Pocházejí odtud i ojedinělé nálezy z neolitu, eneolitu a doby laténské. Samotné opevnění vzniklo patrně v době bronzové, konečná podoba *valů však mohla být dílem pozdějších úprav. Nedávno byl v areálu hradiště nalezen *depot bronzových předmětů ze starší doby bronzové.

Přímo pod akropolí hradiště bylo při úpravách říčního koryta v minulosti z řeky vybágrováno množství bronzových *artefaktů z mladší doby bronzové. Všechny předměty (většinou zbraně, zejména meče) pocházely z plochy jen asi 50 × 100 m, z hloubky 8–12 m a ležely pod nánosy říčních štěrků (původní hladina řeky byla asi o 3 metry níže). Zbraně z doby bronzové jsou často objevovány na urči-

↑ Letecký pohled na lokalitu s územím České brány (Porta Bohemica). Foto M. Gojda, 2012.

□ Plán lokality A. Danielisová.

tých místech v korytech evropských řek a interpretují se jako obětiny. Říční nálezy z České brány tak dokládají zvláštní význam tohoto místa v pravěku.

Hradiště bývá někdy ztotožňováno s místem nazývaným v historických pramenech Canburg, na nějž mělo vést tažení franského krále Karla Mladšího v r. 805. Franské vojsko tehdy údajně zpustošilo okolí, ale hradiště nedobyl. V 9. století patřila lokalita do soustavy opevněných poloh na Litoměřicku, společně např. s hradištěm → Vlastislav, které bylo podle pověstí centrem kmene Lučanů.

Popis: Hradiště obtéká na západě a na jihu řeka Labe, z východu je poloha přirozeně chráněna hlubokou strží, která postupně mizí směrem k nejlépe přístupné severní straně. Zde je ostroh přepažen dvojicí mohutných valů s vnějšími příkopy, které uzavírají vnitřní plochu o rozloze 21 ha. Valy probíhají obloukovitě na severní straně a stáčí se mírně k jihovýchodu. Celá jejich sekvence měří přes 500 m a hloubka (tj. vzdálenost mezi krajními fortifikačními prvky) opevnění dosahuje až 70 m. Ve vnějším příkopu jsou v pravidelných rozstupech umístěny příčné zídky, které měly za úkol zabránit volnému pohybu případných útočníků v příkopu. Valy jsou dodnes velmi mohutné – výškový rozdíl mezi dnem příkopu a korunou vnitřního valu dosahuje místy až 13 m. Šlo pravděpodobně pouze o sypané valy z hlíny a opuky. Původní vstup do hradiště se dle plánků z 19. století nacházel patrně na severozápadní straně; zde však byly valy nenávratně poškozeny těžkou technikou. Badatelé tak dnes spíše předpokládají, že původně se

do hradiště vstupovalo z plošiny nad strží u akropole.

Skalnatá akropole zvaná Kalvárie je od vnitřní plochy oddělena hlubokým žlebem. Nejsou zde patrné stopy vlastního opevnění ani například úpravy terénu do teras, které by mohly nést nějaké stavby; původní podoba místa je ovšem hodně pozměněna rozsáhlými vinicemi. Kalvárie je rovněž jádrem stejnojmenné přírodní rezervace, v níž žije řada vzácných rostlinných i živočišných druhů, zejména stepních. Tři dřevěné kříže (kalvárie) jsou na tomto místě zmiňovány už v 16. století. [ad]

Literatura: Vocel 1868; Kern 1925; Zápotocký 1965, 1974; Čtverák a kol. 2003.

Navigační bod: N 50°32'52.43", E 14°03'04.59" (přístup od řeky); N 50°33'05.15", E 14°03'00.37" (přístup od severu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Velké Žernoseky-přívóz“ po zelené turistické značce k rozcestníku „Kalvárie“. Zaparkovat lze také na křižení silnice č. 261 se zelenou turistickou značkou vedoucí od obce Kamýk na hradiště.

Rizika: V zimě může terén namrzat.

Okolí: [1] Lhotka nad Labem (LT), areál těžby kamenné suroviny: N 50°32'27.86", E 14°01'14.67" (2,3km).

[2] Oparno (LT), hradiště Lovoš: N 50°31'43.25", E 14°01'09.70" (3,1km).

[3] Březno (LT), zřícenina hradu Ostřý: N 50°31'53.04", E 13°57'05.51" (7,3km).

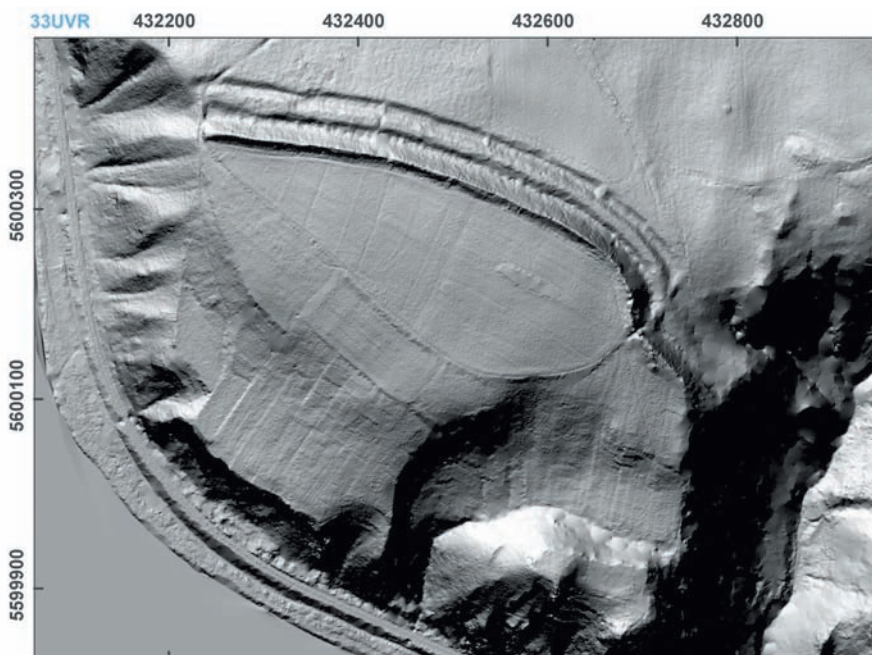

[4] Jenčice (LT), zřícenina hradu Košťálov: N 50°29'25.20", E 13°59'06.00" (7,9 km).

[5] Vlastislav (LT), zřícenina hradu Skalka: N 50°29'52.52", E 13°57'37.43" (8,5 km).

↑ Pohled z protějšího břehu řeky na akropoli hradiště (Tříkřížový vrch) s kalvárií. Foto A. Danielisová, 2013.

↓ LLS snímek (stínovaný model) hradiště s okolím. Data ČÚZK Praha; zpracovala A. Danielisová, 2014.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.